

ODDALIĆ (264) *vb pf*

o jasne. ◇ *W inf* -ã- (42), -a- (29); -ã- *MurzHist, BielKron* (3), *LeovPrzep, KarnNap, ModrzBaz, CzechEp, ArtKanc* (2), *SkarKaz, też Calep*; -a- *OpecŻyw* (2), *GliczKsiąż* (2), *GroicPorz, UstPraw, HistRzym, BiałKat, SkarJedn, LatHar* (9), *też HistAl* (2); -ã- : -a- *LubPs* (2:2), *Mącz* (17:1), *SkarŻyw* (4:1), *SarnStat* (6:4), *SiebRozmyśl* (1:1). ◇ *W imp* a *pochylone*. ◇ *W pozostałych formach*: -ã- (97), -a- (7); -a- *MurzHist* (2), *MycPrz, też HistAl, -ã- : -a- BielKron* (6:2), *KochPs* (1:1).

inf oddalić (85). ◇ *fut 1 sg* oddalę (11). ◇ *2 sg* oddalisz (7). ◇ *3 sg* oddali (14). ◇ *2 pl* oddalicie (2). ◇ *3 pl* oddalą (1). ◇ *praet 1 sg m* -m oddalił (2). ◇ *2 sg m* -ś oddalił, oddaliłeś (10). [*f* -ś oddaliła.] ◇ *3 sg m* oddalił (28). *f* oddaliła (4). *n* oddaliło (1). ◇ *imp 2 sg* oddal (54). ◇ *3 sg* niech oddali (1). ◇ *2 pl* oddalcie (1). ◇ *con 1 sg m* bych oddalił (1). ◇ *2 sg m* byś oddalił (1). ◇ *3 sg m* by oddalił (18). *n* by oddaliło (1). ◇ *2 pl m pers* byście oddalili (1). ◇ *3 pl m pers* by oddalili (2). ◇ *impers praet* oddal(o)no (1), [oddaliło się *cf* **ODDALIĆ SIĘ** *praet 3 sg n*]. ◇ *part praet act* oddaliwszy (18).

Sł stp notuje, Cn s.v. oddaleni podległe rzeczy, Linde bez cytatu.

1. *Sprawić, żeby ktoś lub coś był(o) daleko, nie był(o) razem; abstrahere, avellere Mącz; elongare PolAnt [kogo, co] (23) :*

oddalić od czego (1): *Syny lepak Iehudfkie y fyny Ieruzalimfkie przedawaliście synom Iewánfkim/ żebyście ie oddalili od gránic iych. BudBib Ioel 3/6.*

a. *Oddzielić od kogoś lub od siebie nawzajem, rozłączyć [w tym: od kogo (11)] (13) :* *HistJóz C3v; Miły panie raczy te złe ludzie oddalić od dobrych ludzi ktorych mało WróbŻółt 16/14; Avellere atque abstrahere filium a matris complexu, Oddalić od mátki fyná. Mącz 478c, 461b; O Duchu naświétfzy Pánie/ [...] Oddal od nas Duchá złego ArtKanc I5v.*

Zwrot: »od siebie oddalić« (1): *Ze wśfythkich inśfych dobrodzyeśtw ktoreby fynowi ocyc wyrządzał włáfnye áż do lat práwych/ [...] to ofátfnye á konyeczne dobro ma mu s fiebye okázác [...] / iż go nyema opuscíc áni od fiebye y łáfkí fwey oddálic. GliczKsiąż Q2.*

W przeni (1) :

Zwrot: »daleko oddalić« (1): *duchá fwego fwiétego ktory śmętnie poćieśfa nierácż dáleko ode mnie oddalic. RejPs 77.*

Przeni: Spowodowác zmianę uczuc u kogoś (też u samego siebie) (6) : *BudBib Ps 87/8[9]; Oddalięś znáioime/ sítałem się im brzydki GrabowSet H3, E4v.*

Zwroty: »od Boga oddalić« (2): *lecz y ten [Ochozyjasz]/ oycá nálládował. W tey śprofności pogánfkiey/ iż bálwány chwalił/ A fwą mył y też ferce/ od Bogá oddalił. HistHel D2v; SkarŻyw 260.*

»oddalić chuc« (1): *Alienasti a me voluntatem amici, Vcziniłeś mię podeżrzánym przyiacielowi/ álbo oddalileś chuc yego odemnie Mącz 6d.*

b. *Odpędzić, wygnąć [w tym: od kogo, od czego (6)] (7) :* *Przed Bogiem wśzytki [żaby] plákáły: Profżąc by Krolá takiego/ Oddalił od nich groźnego. BierEz 13; Pułnocne też (woyłko) oddalę od was/ á zápędzę ie do ziemie puśtey y opuśzczoney BudBib Ioel 2/20; Nigdy to nie będzie/ áby mieli wykonác myśli fwe nieprzyaciále twoi/ á ciebie od tego kláźtoru oddálic SkarŻyw 509; SarnStat 980.*

oddalić czego (1): będą oczy moje obrocone [...] k tobie y ku ludu Izráelfkiemu/ iefli będyecie ftrzedz przykazania mego/ [...], á iefli ináčzey vczynicie/ oddalę was tey zyemie/ którą dałem wam *BielKron* 77v.

Szereg: »oddalić, wygnać« (1): będziemy mieć moc [...] człowieká ták złośliwego i chełpliwého od przerzeczonéy źiemie Sędomiérfskiéy [...] przez wízelkiégo práwá y práwného poštěpku oddalić/ wygnać [*amovendi et expellendi JanStat* 88]/ iáko pópolitégo dobrá nieprzyiaćielá *SarnStat* 980.

Przen (2) : Y ćiebie miłe dziećię/ ták vczę: áby powítawšy ze fnu twego/ [...] Pánu dziekował: że obraz śmierći od ćiebie oddaliwšy/ fizerunk przyšlégo zmartwywítania w tobie okazał: wzbudził ćie *BiałKat* 233v; Iefli fię náwroćifz do wízechmocnego/ zbudowan będziefz/ oddališz niepráwość od namiotu fwego. *BudBib Iob* 22/23.

c. *Wykluczyć, wyłączyć, zaprzeczyć (2)* :

oddalić czym (1): Bywa dofyć ludźi niepożytecznych/ przedsię iednák fám: ich niepożytek ftráćić ich bytnośći nie może [...] fą przedsię ná świcie [...]. Tákžec y ćiało Pána Chryftuśowo iefližby pożythecznė nie było/ [...] nam zoftáwionė ku vżywaniu: przedsię bytnośći iego oddalić z támtąd thym niepożytkiem/ który v śiebie rozumiešz/ nie możešz *BiałKat* 311.

Szereg: »oddalić abo zniszczyć« (1): iáko ieden Adam wízem fynom fwoim był przyczyną aby od niego vrodzeni/ ludźmi ábo człowiekami byli zwáni: Tákžec tež ieden y fám Bog Oćiec iefť przyczyną aby Kryfthus był iednorodzoným Synem iego/ á pogothrowiu zátym aby był Bog prawdźiwy z Bogá prawdźiwego. Odeymi Adámá/ tedy vftáną wízyfcy fynowie ludzcy/ bo żadnego nie będzie. Tákžec oddaliwšy ábo zniłczywšy iednego fámego Bogá prawdźiwego Bogá Oycá/ iuž przeftánie wízelakie názywánie Syná Božego/ y pochodzenie Duchá S. *GrzegRóżn* [L2].

2. *Sprawić, aby czegoś nie było (przestało istnieć lub nie nastąpiło), aby ktoś czegoś nie miał, nie doświadczał, nie stosował: odebrać, nie dać, nie dopuścić do czegoś; avertere Vulg, Mącz, Modrz; removere PolAnt, Mącz, JanStat; auferre Vulg, Modrz (222)* :

a. *O sprawach niepożądanych: uwolnić (się) od czegoś, uchronić (się), ustrzec (się), odżegnać (się); adimere, depellere, detrahere, diluere, discutere, propellere, revellere, segregare Mącz; auferre, amovere Vulg; repellere HistAl; semovere JanStat [kogo, co] (177)* : Dáy mi mądrotz fwiata tego/ którą iefť fífańftwo v ćiebie pana mégo/ oŃtrożnie oddalitz. *OpecŻyw* [123], 177v; A iefťliby tha febra chwilę trwałá á chciałby ią oddalić. Wezmi [...] *FalZioł* V 93v, I 13d, IV 2c; *GlabGad* E4v; *WróbŻołt* 13/7; iefli [człowiek] łącznie á pokármem fpráwioným ze zlotá byłby karmion/ głodu nie oddali *HistAl* K5, C6; *LubPs* S5, aa6v *marg*; Ty Ráfáelu [...] wrzody oddal *KrowObr* 174, 152, 162, 164; *BielKron* 35; *Mącz* 4a, 96b, 220b, 287b, c, 419b; Ieden bywa obieran/ áby głowę poftánowiwšy/ przyczynę odłzczepieńftwá áłbo roftárgnienia oddalił. *WujJud* 154; *MycPrz* I A3v; *SkarŻyw* 58, 162, 565; *ArtKanc* M15v [2 r.], M16, R16v; *ZawJeft* 10; *GrabowSet* T2v; wízelką nienawiść y gniew nieprzyiaćioł moich/ rácz zátłumić y vśmierzyć: iákoś rozgniewánie y záiátrzenie Ezawowe/ ná brátá iego Iákobá oddalić raczył. *LatHar* 585, 37, 237, 412; prozno v fwiátá [*ludzie w chorobach*] pomocy fzukáią/ poki przyczyny choroby nie oddalą. *WujNT* 323; w fłowie náłzym ftałým y wierným/ oddaliwšy wízelką zdrádę y chytróść/ obiecuiemy [...] *SarnStat* 1000; *SkarKaz* 550b [3 r.], 552b;

mam to poruczenie [od Boga]/ ábych wam złości wálze vkázował/ y pomstę ná nie/ iefli ich nie oddalić/ opowiadał. *SkarKazSej* 706a.

oddalić od kogo (50), *od czego* [od oczu itp. (3), od kościoła (2)] (5) (55): *OpecŻyw* 16v; *PatKaz II* 35, 45, 68; *PatKaz III* 144; *WróbŻoít* 118/22, 29; oddal odemnie obleśńne á omylne życie ná świecie/ ále by zówždy było według święthey náuki twoiey. *RejPs* 177, 36v, 176v, 178, 181v; *HistAl* K5v; [Pan] W nocy zimność Myeślącá od cyebye oddali. *LubPs* cc2v, L2v, aa5v [2 r.], hh6v; *Leop Ex* 8/31; *BielKron* 26; *RejAp* 89; *SkarJedn* 260; *SkarŻyw* 294; *CzechEp* 45, 47; *KochFr* 108; *ArtKanc* F11v, M4, Q19v; *GrabowSet* N3; Lekkomysłność [...] y fłowá z prawdą í ię mijáiące/ oddal odemnie Pánie *LatHar* +3; Rácź od Kościołá twego wśelákie złości y nieprawości oddálić. *LatHar* 42; [Jezu] ktoryś z ták wielkim nakładem dofyc dośtátecznie oddalił od nas wśelkie karánia/ o ktorefmy íę grzechámi náłzemi byli przypráwili: prošimy cię *LatHar* 283, 63, 68, 207, [537], 588 (13); *WujNT Rom* 11/26; *SarnStat* 955; O íák oddalił od twéy náświęťzéy miłości wielkie śmętki y wćifki/ któreś miáłá w Wielki piątek [...]. Ráczyfz íę do iego náświęťzéy miłości przyczynić zá mną/ áby teź raczył odemnie oddálić wśytki śmętki moje *SiebRozmyśl* L2; Wśeláką niezyczliwość y zazdrość/ y ohydę ferdeczną y zwierzchnią ku brátu memu oddal odemnie *SkarKaz* 316b. Cf »oddalić od siebie«.

oddalić z czego (1): [Elizeusz] Gorzkoć z potráwy oddalił *BibRadz* 4.Reg 4 arg.

oddalić komu (5): *OpecŻyw* 32v; Atak chczać wam złą myli od dalić a was wweśfolicz zpozytkiem wáfem/ podiatem [!] íę tey pracei *RejKupSekl* a6; Nedum morbum removisti sed etiam gravedinem Nie tilkoś mi ból oddalił ále teź ciężkość álbo ociężáłość. *Mącz* 244c; *SkarJedn* 44; *SkarŻyw* 286.

oddalić przez kogo [= dzięki komu], *przez co* [= czym] (4): *OpecŻyw* 16v; A tego czału w Attenach mor był, y rozkazano Attenianom izby teⁿ mor mogli oddalić przez ofiari bofskie. *BielŻyw* 25; *KrowObr* 162v; O Pánie Boże/ ktoryś przez iedynego Syná twego/ rościągnione fzeroko Dyabelfskie okrucieństwo y moc od ludu twego oddálić [...] raczył *LatHar* 624.

oddalić czym (5): *PatKaz II* 68; *FalZioł* V 32; Morbos remediis propulsare, Niemocy lekarftwem oddalić. *Mącz* 287c; á teź teź [doczesną kaźń] człowiek zá miłośierdzim Bożym pokorą y íprawą fwoią pobożną vlzyć y oddalić może *KarnNap* Dv; *SkarŻyw* 286.

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym z zapowiednikiem: to 3); zaimek względy (3); aby] (4): [Matko Boska] Racź oddalitz tzo ieft złęgo/ Vproś wśęgo dobręgo. *OpecŻyw* 190; Potym Márgraff Brándeberski porwał íe s temi fłowy mowiac. Niech to dáleko od nas oddáli Pán Bog M. Cefárzu ábychmy pośpołu tákiego mniemánia o fobie śluch puścić mieli do Krolá Polfskiego *BielKron* [332²]v; *Mącz* 479a; *SkarŻyw* 501.

W połączeniach szeregowych (2): ále to wśytko Krol [...] ma naprzod obáczać/ áby/ iefliby íę co złęgo przybliżáło/ mógł rádę pogotowiu mieć/ ktorąby ono ábo oddalić/ ábo wśkromić/ ábo wźdy íednák przyśtoynie á ípokoyne to nośić mógł cokolwiekby przyśzło. *ModrzBaz* 106v; *SarnStat* 171.

W przeciwstawieniach: »oddalić ... dać (2), rozmnożyć« (3): *ArtKanc* F11v; chcąc od obywatelów Króleftwá náłzęgo ízkody/ wćifki/ prace/ y nakłady oddálić/ á pożytki y rozmnożenie im [...] część [!] y pocźciwość rozmnożyć: Kśięgi práwá Máýdeburfskiego w fkarbie náłzym Krákowfkim położyłfmy *SarnStat* 955; *SkarKaz*)(3).

W porównaniu nawiązującym do znac. 1. (1): Iák iest dáleki od siebie/ wýchod od zachodu ná niebie/ Tákci dálekie vczyñił/ á wízyftki od nas oddalił. Náfze złości niepráwości *ArtKanc* Q19v.

W charakterystycznych połączeniach: *oddalić bakanie, błędy, bojaźń, bol(eść)* (2), *choroby (przyczynę choroby)* (2), *chytrość, ciężkość {ociężałość}* (2), *diabelską moc (diabelskiej mocy panowanie)* (2), *febrę* (2), *frasunki, gabanie, głód, gorzkość, jadowitość, jęctwo, karanie, kłamliwe słowa, łakomstwo, łyzy, mądrość świata, męki, moc pokus, mor, muchy, nadzieje fałszywe, nagranie szatańskie, nauki fałszywe, nędzę, niebezpieczność, niedostateczność, niemocy* (2), *niepłodność, nieprawości* (2), *nieprzyjacioły* (2), *niesnaski, nieumiejętność, niezbożność, nieżycziwość, oblesne życie, ohydę, okrucieństwo, plagę, pohańbienie, pokusy* (2), *pożądliwość* (2), *przeklęctwo, przeszkody, przyczynę odszczepieństwa, przygany, radę złościwych, rozgniewanie, rozność, smutek (smętek, zasmucenie)* (6), *sny szkodliwe, spory, sprośność, szkody, śmierć, teskność, trudność, trwogę, uciski* (2), *udręczenie, upragnienie, wątpliwość, wrzody* (3), *wymysły świata, wzgardzenie, wzgorszenie, zajątrzenie, zawracanie głowy, zazdrość, zdradę* (2), *zimność, złą myśl, złe pieczołowanie, złe przygody, złe rzeczy, złości* (5), *żalność, oddalić od człowieka, od faraona, od kościoła bożego, od (mocy) ludu* (4), *od obywatelów, od sługi* (2); *oddalić lekarstwem, napojem, pokarmem, przez swe narodzenie, przez ofiary, przez zamię krzyża.*

Zwroty: »oddalić grzech, brzemię grzechów« [szyk zmienny] (8:1): Oto matka baranka niepokolónego/ który oddálił grzechy świata *OpecŻyw* 184v; gdy m począta wzyuoczycy mey mathky Otedy oczyecz bog ukazał mocz swoyą którą moczą boską oddalił (z wyecznołczy) grzech wízelky odemny y myerfyczką swoyą *PatKaz II* 68, 35, 45, 68; *RejPs* 36v; *KrowObr* 152; on ikoro do niego męzoboycy oni przyfzli/ zmyślił ízaleństwo [...]. A one dzicy y głupi ludzie/ widząc íz rozumu niema/ dali mu pokoy. Ták łobie mądrze począł iáko drugi Dawid/ y grzech ludzki oddalił/ y łam fię męznym ná śmierć pokazał. *SkarŻyw* 572; *LatHar* 207.

»precz oddalić« (1): *Discutere cunctationem. Wízelaką wątpliwość precz oddalić. Mącz* 339a.

»oddalić od siebie« [szyk zmienny] (7): *OpecŻyw* 91; Gdyfmy ktym łatom przyfzli/ íz iákokolwiek mozem rozeznáć dobre od złego/ żądálifmy oddalić od siebie nieumiejętność [*desideravimus repellere ignorantiam*]/ á być nápełnieni mądrością w vmyślech náfzych *HistAl* I4v; *KwiatKsiqz* F4; wízyftki obrzezać [...] wedle práwá Bożego rokazał: áby to co fię Bogu niepodobáło/ oddaliwfzy od siebie/ pomoc Boską ná nieprzyjaciele łwe/ mieć od niego mogli. *SkarŻyw* 501, 168, 325. Cf »oddalić od siebie podejrzenie«.

»oddalić od siebie podejrzenie« (1): *Suspicionem a se segregare, Wypráwić fię z podeyżrzenia, Oddálić [!] od siebie podeyżrzenie. Mącz* 406d.

»skargi, winę oddalić« = *odeprzeć oskarżenie; depurgare a. diluere crimen Mącz* [szyk zmienny] (2:1): Iezu ktorys od Piłatha pytany żadnym Słowem nie chciał Fałzywych łkarg oddalić, łmi. fię nad nami. *TarDuch* C3v; *Mącz* 199d, 322b.

Szeregi: »dalekie uczynić a oddalić« (1): *ArtKanc* Q19v cf *W porównaniu*.

»oddalić i rozwiązać« (1): Tę taką trwogę y trudność [*nauczania wolej bożej*] mądrość nam Bogá oddaliłá j rozwiązáł: dáiąc nam takie ludzie połáńce łwoie/ w ktorych łam Chryłtus mowi. *SkarJedn* 44.

W przeni (11) : Mouy bog przełz yfayafá [...] oddalczye zlofzcz myłzly uafznych od oczu moych *PatKaz III* 144; *WróbŻolt* 118/29; racz miły panie oddaliwłfy ciemności ímyflow náfnych ofwecie ie *RejPs* 65; *BielKron* 199; oddal [*Panie*] ten wrzód odemnie ízkodliwy/ Który wkradłzy fię/ iáko gnułność/ w íkryté kosci/ Wygnał mi włztyki práwie z fercá mé rádosci. *KochFr* 108; DVchu Święty [...]. Oddal od ferc náfnych ciemność/ á day słowá fwego zupełną znáiomóść. *ArtKanc* F11v, M4; Day nowe ferce y nowego ducha: á oddal kámienne/ á day mięśifte ferce *SkarKaz*)(3v, 611b.

Zwrot: »daleko oddalić« (2): Dáleko oddal odemnye kázdey złości drogę *LubPs* aa5v; *BielKron* [332²]v.

α. *O Bogu wybaczącym lub karzącym: nie zesłać, zaniechać, darować* (43) : *SkarŻyw* 294; A gniew fwoy frogi ráczże iuż oddalić/ mnie fię vžalić. *ArtKanc* L12v, M, R18; Zmiłuy fię/ [...] Oddal iuż kłopoty/ ktorymiś mnie zborzył *GrabowSet* B2v, 14.

oddalić od kogo (33): *PowUrb* +v; ífedł [*Jezus*] [...] na toż miełce gdzie ij pirwey/ aby fie tam fwému milému oytztzu modlil/ záby ímiertz okrutną ij mękę gorzką od niego oddáilil. *OpecŻyw* 100v, 100, 101; *MurzHist* Ov; *LubPs* T, hh3v; *BibRadz Ex* 10/17, 23/25; *LeovPrzep* E2v; *RejAp* 135; *HistRzym* 90; *KarnNap* Dv; *ModrzBaz* 64v, 144v; *KochPs* 46, 120; *SkarŻyw* 294; *ReszPrz* 113; *ArtKanc* M18v, R16v, R18; *LatHar* 177, 313, 623, 651; áby té plagi y karánia/ którélmy grzechámi náfzemi záflżyli/ raczył od nas miłóściwie oddalić/ á nád námi fie ímiłowác *SiebRozmyśl* E2v, B3, Fv; *VotSzl* D4. *Cf oddalić od kogo* czym.

oddalić od kogo czym (1): kładzycie nam [*w psalmie*] przed oczy iáwne prorocthwo othákich złych przypadkoch/ iáko ná lud Pánfki przypadác miáły. A prósi thu o wípomożenye/ áby to łam Pan Bog możnoścíá fwoiá miłóściwie vsmirzyc á od ludu fwego oddalić raczył. *LubPs* T4v. [*Cf 2.a.* »oddalić grzech« *PatKaz II* 68.]

Ze zdaniem dopełnieniowym (1): Day nam dżis chlebá náfzego/ y wżzego nam potrzebnego/ pokoy, zdrowie, hoyność wżzego/ oddal co iełt przeciwnego *ArtKanc* M15v.

W przeciwstawieniach: »oddalić ... dać (2), sprawić« (3): Oddal precz od nas powietrze morowe/ á rácz z łáfki fwey ísprawić látá zdrowe *ArtKanc* R16v; day żyzne láthá, á oddal precz głody *ArtKanc* R16v, M15v.

W charakterystycznych połączeniach: *oddalić choroby, głód* (2), *gniew (rozgniewanie)* (4), *karanie* (4), *kaźń* (2), *kłopoty, mękę* (2), *nędzę, niemocy, niepokoje, plagi, pokusę* (2), *potępianie, powietrze morowe (złe)* (4), *przekłęctwo, srogość, śmierć* (4); *oddalić od ludu, od slug; oddalić miłóściwie* (2), *możnoścíá swojá*.

Zwrot: »oddalić precz« (2): *ArtKanc* R16v [2 r.] *cf W przeciwstawieniach*.

W przeni (10) : ná ten czás rozgi twey zápálczywości od nich rácz oddálic *LatHar* 623; áby kázdy z was vkorzonym fercem Páná Bogá prósil/ áby od niego oddalił ono obciążenie wzroku y fluchu dułznego/ ktore [...] przepułzczać zwykl ná tych/ ktorzy vporowi fwému [...] dogadzáiá. *PowodPr* 6.

Zwroty: »oddalić kielich, kubek« [*szyk zmienny*] (6:1): ímiluy fie na demną/ oddál ten kielich gorzkie męki odemnie *OpecŻyw* 100, 101; *HistRzym* 90; *RejPos* 104; *ArtKanc* D12; O Niebieski Oycze/ iefli być może/ oddal odemnie ten (choroby moiey) kubek/ wżzákoż nie iáko ia chcę/ ále iáko ty chcefz/ ták niechay będzie. *LatHar* 651; *SiebRozmyśl* B3.

»co nadalej oddalić« (1): którą [długą wojnę] Pánie Boże od nas co nadáley oddal *VotSzI* D4.

β. *Być przyczyną uwolnienia, wyzwolenia od czegoś, uchronienia* (6) : yfz [św. Anna] [...] oto yufz począła dzyeueczką która yey nyepłodnořcz oddalyła *PatKaz II* 76; *BielKom* G2v; A tym ktorzi fię wczytaniu rozmaitych autorow roskořziuią/ rozmaítóř lekcyci poćieche a ochłodę im przinieřie/ abowiem nowa lekczya vprzikrzenie řtarey oddali. *KwiatKsiąż* P4v.

oddalić od kogo (1): Wpoinie ieřt głupřtwo w řerce dzyecięce/ ále ie rozgá karánia oddali od niego. *RejPosWstaw* [41³]v.

W połączeniu szeregowym (1): gorącoř floneczna práwye řmálcuye/ ták iz thego żadną miárą/ áni wodá áni wiárt [!]/ áni żadna inřa rzecz zmyć álbo oddalić y zgubić nye może. *GliczKsiąż* K4.

W przen (1) : [prosiemy] Iz gdziebykolwiek Dym/ tych rzetzy woniáiących zálećiał/ [...] áby wfzyřtkich nietzyřtych duchów naiázdy oddalił *KrowObr* 96.

b. *O sprawach pożądaných: pozbawić (się), spowodować utratę (utracić); exuere Mącz* (45) :

oddalić co (3): Exuere humanitatem, Wřzeláką ludzkoř oddalić. *Mącz* 433c. Cf *oddalić co od kogo*.

oddalić co od kogo (2): wfzakoż myřlili o tym iakoby odpłatę moię odemnie oddalili *WróbŻółt* 61/5. Cf *Zwrot*.

Zwrot: »oddalić [co] od siebie« (1): Abowiemem to obiecał iz řpokolenia iego nářtánie ten który będzie trwał ná wieki [...]. Ale řnadz niektore plemię iego zápomniawřřly á wzgárdziwřřly to dobrodzyeřto [!] moie oddaliło od řiebie przyřćie Kryřtuřa řwego *RejPs* 133.

α. *O opiekunie, zwłaszcza o Bogu wobec człowieka: nie udzielić, przestać udzielać, nie dozwolić; abscidere Vulg [co]* (17) : Bo řnadz iáwne á řtrářliwe znáki okázuią řie nádemną řrogolći twoiey [...]. A rázem y řam řie odemnie oddaliwřřly/ oddaliłeř y káżdą iną nádzieię wfpomozenia mego *RejPs* 130v; Boże moy/ przecźžeř mnie porzućił/ Oddaliwřřly zbáwienie/ ná řtronęř odrzućił? *GrabowSet* F2v.

Zwroty: »chęć [od kogo] oddalić« (1): Bogów řobie z kámieniá nowych nákowáli/ Y nirkzemnym řzaleni řłupom řye kłániáli. Co pan widząc ná oko/ wielce řye zápalił/ Y chęć od řřráhelá wfzyřtkę řwá oddalił. *KochPs* 118.

»oddalić miłosierdzie, łaskę [w tym: od kogo (10)], od miłosierdzia« = *abscidere a. auferre a. dispergere misericordiam Vulg* (10:2:1): *WróbŻółt* 76/9, 88/34; ná koniec iuż był poruřřly gniewu řwego/ á řnadz iuż był chćiał oddalić/ od wiecznego miłofierdzia řwe⁸⁰. *RejPs* 141; *MurzHist* O2 [2 r.]; Nychże będzie pochwalon zá ty łářki řwoye/ Iz [...] nye raczył oddalić miłofierdzia řwego/ Ale ná wřřem pocyeřřly nędzniká řmutnego. *LubPs* P4; *Leop 1.Reg* 20/15; *BiałKat* 18v [2 r.]; A ieřli przelřpáćie wolą moię/ wy y potomkowie wářzy/ řmierćią záráżeni będziećie/ y łářkę y ty dáry moię oddalę od was *SkarŻyw* 260, 557; *ArtKanc* L12v; *SkarKazSej* 707a. [Cf teź 1.a. *Zwrot GliczKsiąż* Q2.]

W przen (1) : A gdy tobie da Pan chleb vtrápienia y wodę wćiřnienia nie oddali więcey dźdźá twego/ á oczy twoie ogláđáią deřcz twoy. *BibRadz Is* 30/20.

β. *Pozbawić prawa, dostępu do czegoś* (21) :

[*oddalić kogo czego [= od czego]*: O Juno, tegom ci nie záłużyła, Ižeř mię tych gód oddaliła *DramStp* I 200.]

oddalić kogo od czego (2): Iezu ktoris twogim łodklem [!] obiecowaniem złośliwego flugi y zdrayce od takowe⁸⁰ towarzystwa nieoddalił. *TarDuch* B8v; yáko on [*Mojżesz*] był służbę Bożą y żydow łpofobił y rozrządził/ połpolity lud od nyey oddaliwłfy *KromRozm II* i.

αα. *Pozbawić dóbr i stanowisk lub korzyści z czegoś lub prawa do nich; alienare* *Mącz, JanStat; repellere* *Vulg* (19) :

oddalić co (8): Iakom ya [...] nyelovyl wszthavye pana pawła Russyeczkyego anym oddalyl vszythkow yako dwye kopye *ZapWar 1513 nr 2145; BielKron 174, 176v; BiałKat 18v*. Cf *oddalić co komu*, »oddalić bliskość«.

oddalić co komu (2): Iako mnye Ratholth [...] wrvczenyem wdzyrszava moya wyavorovey oddalyl dochody y vszythky yako szescz kop groy *ZapWar 1506 nr 1979; SarnStat 465*.

oddalić od kogo (6): Po śmierci fwey/ vltáwił [*Dymitr*] ná fwe mieyfce brátá Iuryego/ oddáliwłfy od fyná Bázylego/ przeto iż fie rozgniewał ná żonę fwoię [...] / máthkę Bázylego/ gdy ią doznał w nierządym chowaniu. *BielKron 428, 176v; BiałKat 18v; SarnStat 208*. Cf *oddalić od kogo do kogo*, »oddalić bliskość«.

oddalić od kogo do kogo (1): [*Cesarz Otton*] oddalił podawanie łtolcá Papieſkiego od Rzymian do Cefárzá y do iego potomkow *BielKron 174*.

oddalić kogo czego [= *od czego*] (1): Przeto fie rozgniewał ná nię [*król Leir na córke*]/ oddálił ią iey części *BielKron 61v; [KsięgiSqdŁqck 92]*.

oddalić kogo od czego (8): á tych opiekunów [*sierot*] po śmierci tego/ który ie poštánowi/ bliſcy od opieki nie będą mogli oddalić. *SarnStat 584*. Cf »oddalić od(e) ćci«, »oddalić od dziedzictwa«.

W przeciwstawieniu: »oddalić ... dać« (1): A thák Cefarż Henryk wczyniwłfy Synod/ od wſzytkich trzech [*papieży*] kazał oddalić then łtolec Papieſki/ á Klimuntowi wtoremu Bárbierſkiemu biſkupowi rofkazał ie dać *BielKron 176v*.

Zwroty: »oddalić bliskość [*od kogo*]« (1): *Alienare haereditatem ab aliquo* Oddalić bliſkość od kogo. *Mącz 6d*.

»oddalić [*kogo*] od(e) ćci, (i) (od) bogactw (*a. imienia*)« (4): Y ofkárzył go [*Plebejusz Tyrusa*] v Krolá/ iákoby krolá chciał wygnąć z kroleſthwá. [...] Y oddálił [!] Krol Tyrá od wſzytkich ćci y bogactw/ ták że Tyrus przyſzedł ku wielkiemu vboſtwu y nędzy *HistRzym 78, 79v, 83v, 101v*.

»oddalić [*kogo*] od dziedzictwa, od imienia, od ojczyzny« [*szyk zmienny*] (1:1:1): Gdisz Krol Ian vmarł miſmi bily daly tho Kroleſtwo finowy yego Krolowy Sthephanowy nychcząc oddalycz yego od oyczifni yego. *LibLeg 10/145v; GliczKsiąż B3; Avertere haereditatem ab aliquo*, Oddalić kogo od ymienia wydziedziczić. *Mącz 152c*.

Szereg: »nie ująć ani oddalić« (1): przyſięże powodowa łtroná [...] / iż nic źiemie áni dźiedziny pozwánéwu [!] nie więłá/ áni iéy oddaliłá [*ademit et ab eo alienavit* *JanStat 418*]. *SarnStat 465*.

Przen [co od kogo] (1) : ktore to Zydy dla tey niewdźięczności y złości odrzucił P. Bog/ y pokarał ie w gniewie fwoim/ iż oddalił od nich kroleſtwo fwoie/ á przenioſł ie do narodow wſzey źiemie *SkarKaz 275b*.

γ. *Oddzielić część terytorium pod względem państwowym lub administracyjnym* (4) :

oddalić od kogo (1): y iáko nam y Antecefforom náłzym we wzytłkim [!] od Królestwá vblížyc/ odłęczyc/ oddzielić/ y oddalić niegodziło [się]: ták téz y w nieiákiéy części tych dóbr komu tę prerogatywę ku krzywdzie Praw y włafności Królestwá dáć áni oddalác nieprzytáło. *SarnStat* 1038.

oddalić co od kogo, od czego (2): Polkie Kfiązę zálię powiádał być ten powiát zázwdy ku Polfcze przytłufzájący/ práwem przyrodzonym nie mógł go brát moy niebofczyk Opolkie Kfiązę żadnym práwem od Polkiego krolestwá oddalić. *BielKron* 363v. Cf *oddalić co od kogo ku czemu*.

oddalić co od kogo ku czemu (1): Kłecko miátho thego czáfu oddalono od Polkich kfiąząt przez miełczany Wrocławskie ku Czelkiemu krolestwu Othokárowi Czelkiemu kfiązęciu *BielKron* 364.

oddalić co czego [= od czego] (1): [Król] Kfiąźnice ku Tynieckiemu Opáthstwu przytłczył/ y wiele innych wfi oddalił królestwá á ku duchownym przytłczył. *BielKron* 349.

W połączeniu szeregowym (1): *SarnStat* 1038 cf *oddalić od kogo*.

W przeciwstawieniu: »oddalić ... przytłczyć« (1): *BielKron* 349 cf *oddalić co czego*.

3. Pozbyć się, zrzec się czegoś [w tym: co (11)] (12) :

Szereg: »odrzuć i oddalić« (1): áby oni [Litwini]/ y Ruffacy wzytłcy Polkim imieniem/ y tytułem Krolestwá/ odrzuciwzy y oddaliwzy tytuł y władzú Wielkiego Xięstwá fwego/ nápotym fię zwác y miánowác chcieli *StrykKron* 612.

a. Wyzbyć się swojej własności, sprzedać coś; alienare, emancipare, mancipare *Mącz* (11) : mancipare agrum, Záprzedác y wzdac rolą. Est enim mancipare et emancipare alienare, Oddalić. *Mącz* 206a.

W połączeniach szeregowych (2): *KrowObr* 128v; dárowánia náłzé/ ná które listy máia/ [...] tákze niech dzierzą: y będą mieć moc oné przedác/ zámienić/ oddalić dárowác/ y ku fwym pozytkóm obrácác. *SarnStat* 988.

Zwroty: »imienie, dobra, dziedzictwo oddalić« (3:2:1): *BielKom* A2v; *GroicPorz* 14; Dziedzictwá y ftátku/ ku ftołu memu należącego nieprzedam/ áni záftháwię/ áni zámienię/ áni oddalę *KrowObr* 128v; *UstPraw* H; dzieci przed cztérzmi á dwudzięta lat, nie mogą dóbr oddalić przez przyzwolenia przyiaciół. *SarnStat* 584, 208.

»od siebie oddalić« (2): A iefliby kto chćiał co przedác/ álbo iákim obyczáiem fwoie imienie od fyebie oddalić/ tego téz niemógł vczynić/ ázby od Páná fwego znák przyzwolenia przynioł *GroicPorz* 14, gg3.

Szeregi: »rozszařować i oddalić« (1): fkázuiemy/ iž ná ten czás ten ktory pozyczył ná którękolwiek záftháwionę rzeczy/ iuz po pewnym roku przez fędzięgo náznáczonym będzie wolen onę rzeczy záftháwnę rozłzáfowác/ y oddalić [*distrahendi et alienandi JanStat* 632]. *SarnStat* 692.

»sprzedác albo oddalić« (1): iefli [ten, ktory pieniędzy pozyczył] zá mniefzē pieniędze rzeczy záftháwnę fprzeda/ álbo oddali [*distrahendi et alienandi JanStat* 632] *SarnStat* 692. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

4. Unieważnić, odwołać; elongare *PolAnt*; *submovere JanStat* [co] (5) : Czás budowác płoty twoie/ czás on oddali vftáwę *BudBib Mich* 7/11, I 457c marg; dopufczamy/ áby w tym czásie foli onéy zwykłéy poftronnéy vzywáli/ áz do tego czáfu/ póki vzywánia iéy nie zábzonimy/ y póki Stároftóm/ áby tákowé vzywánia oddalili/ nie rořkazemy *SarnStat* 387; Ale przedsię wam/ ábyšcie tákowęgo

Státutu przestępniki ninieyřzym nálezym pochwaleniém [...] karáli/ oddaliwřzy wřzyftkié zwłoki [omnibus dilationibus remotis JanStat 721]/ dáiemy y zlécamy zupełną moc. SarnStat 902, 904.

*** Bez wystarczającego kontekstu (2) : Abalieno – Oddąlicz odiącz. Calep 2b.

oddalić co od kogo (1): Avellere rem aliquam a fratre, Oddalić co od brátá. Mącz 478c.

Synonimy: **1.** odłożyć, **a.** oddzielić, odłączyć; **b.** odbić, odegnąć, odłożyć, odpędzić, odrazić, odsądzić, wygnąć; **2.a.** odegnąć, odjąć, zgładzić; **b.β.αα.** odsterknąć, odstrychnąć; **3.** odrzucić, odstąpić; **a.** odbyć; **4.** abrogować, kasować, odezwać, odmienić, odnieść, odwołać, skasować, skazać, umorzyć, »wniwecz obrocić«, znieść.

Formacje współrdzenne cf ODDALAĆ.

Cf **ODDALENIE, ODDALONY**

ZCh